

Ministerul Justiției propune dezbateri publice pentru revizuirea Codurilor penale și ale legislației penale speciale

Ministrul Justiției, Catalin Predoiu, a emis vineri un ordin privind formarea Grupului de Lucru - Politica Penală a României 2024, care are ca scop elaborarea și punerea în dezbateri publice a variantelor revizuite ale noilor Coduri penale și ale legislației penale speciale de bază și, ulterior, sesizarea Parlamentului până cel târziu la data de 31 decembrie 2024.

Într-un comunicat remis vineri, ministerul subliniază ca aceste acte normative au suferit sute de modificări, atât în Parlament, cât și ca urmare a transpunerii unor decizii ale Curții Constituționale, fapt ce a afectat pe alocuri coerența reglementării inițiale.

În opinia, Ministerului Justiției această fluctuație legislativă, care uneori a fost incoerentă, a afectat inevitabil eficiența Parchetelor, a Poliției și caracterul unitar al jurisprudenței, conducând nu de puține ori la soluții diferite în cazuri similare, inclusiv la o potențială aplicare neunitară a legii penale și vulnerabilități sub aspectul respectării jurisprudenței CEDO.

"Politica penală a statului se află la o răscruce. De la adoptarea noilor Coduri penale, sute de intervenții au fost făcute pe proiectele inițiale, încă din faza de dezbateri parlamentare și până în prezent, fenomenul criminologic a evoluat, provocările la care trebuie să răspundă instituțiile de aplicare a legii s-au diversificat. Un efort concertat, structurat și integrat de cooperare între Executiv, Legislativ, puterea judecătorească, profesiile juridice, mediul academic și societatea civilă se impune a fi lansat pentru evaluarea status quo-ului legislativ, a jurisprudenței instanțelor române, CCR, CJUE și CEDO, a propunerilor legislative aflate în Parlament, a fenomenului criminologic, a dinamicii și tendințelor acestuia, a nevoilor prezente și de perspectivă ale sistemului judiciar și ale beneficiarilor finali - cetățenii și societatea românească, în ansamblul ei", se subliniază în comunicat.

Conform ministerului, acest demers se va încadra implicit într-un binevenit și necesar proces mai larg de simplificare și clarificare normativă la scară întregului sistem de drept românesc.

Ca urmare, Ministerul Justiției lansează această inițiativă de cooperare inter-instituțională, precum și între stat și societatea civilă.

De asemenea, susține MJ, inițiativa nu va afecta în niciun fel proiectele cu care Guvernul a sesizat deja recent Parlamentul la propunerea Ministerului Justiției, inclusiv proiectele de modificare a Codurilor penale pentru implementarea de urgență a deciziilor CCR, proiecte care vor fi susținute în continuare.

Istoric legislativ recent:

* Tezele prealabile ale proiectului Codului de procedură penală au fost aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 829/2007, iar tezele prealabile ale proiectului Codului penal au fost aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 1183/2008. Proiectele noilor Coduri penale au devenit, după parcurgerea procedurilor parlamentare, promulgarea și publicarea lor în Monitorul Oficial Partea I nr. 510 din 24 iulie 2009 și, respectiv, nr. 486 din 15 iulie 2010, Legea nr. 286/2009 privind Codul penal și Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală.

* Unul dintre coduri, Codul penal, a fost adoptat prin procedura parlamentară a asumării răspunderii Guvernului pe proiect. Celălalt cod, Codul de procedură penală, a fost dezbătut și adoptat pe calea procedurii parlamentare ordinare.

* Ulterior, prin Legea nr.187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr.286/2009 privind Codul penal, respectiv Legea nr.255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr.135/2010 privind Codul de procedura penala si pentru modificarea si completarea unor acte normative care cuprind dispozitii procesual penale, au mai fost facute câteva sute de modificari celor doua legi, schimbându-se în multiple sectiuni ale celor doua reglementari filosofia si solutiile concrete de reglementare privind mai multe institutii din coduri.

* Modificarea formelor initiale ale proiectelor în procesul lor de adoptare si modificarile ulterioare ale celor doua legi au transformat conceptia initiala a redactorilor codurilor si au afectat pe alocuri coerenta reglementarii.

* În consecinta, ulterior, pe parcursul aplicarii celor doua legi care suferisera deja numeroase interpolari si modificari, prin peste 80 de decizii ale Curtii Constitutionale de admitere a unor exceptii de neconstitutionalitate au fost declarate zeci de articole ale acestor acte normative ca fiind neconstitutionale sau constitutionale conditionat de o anumita interpretare. Multe dintre aceste decizii de admitere a unor exceptii de neconstitutionalitate a unor texte din cele doua acte normative au fost urmate de interventii legislative prin care s-a încercat punerea în acord cu Constitutia, asa cum a fost aceasta din urma interpretata prin respectivele decizii. Din pacate, au fost si cazuri în care punerea în acord cu Constitutia nu a permis mentinerea conceptiei initiale a autorilor proiectelor celor doua coduri.

* Totodata, de la data intrarii în vigoare a Codului penal, au fost adoptate 33 de acte normative de modificare a acestuia, iar de la intrarea în vigoare a Codului de procedura penala acesta a fost modificat si/sau completat de mai mult de 30 de acte normative.

* În Parlament sunt în prezent peste 50 de propuneri legislative de modificare si/sau completare a celor doua Coduri penale, aspect care confirma preocuparea Parlamentului si, implicit, a cetatenilor, cu privire la adaptarea politicilor penale la noile riscuri si amenintari. Dar, aceste propuneri sunt departe de a fi corelate si integrate într-o conceptie unitara, motiv pentru care adoptarea acestora în mod disparat nu ar face decât sa "topeasca" si ceea ce a mai ramas din coerenta legislativa si functionalitatea în sine a acestor coduri.

* Aceasta fluctuatie legislativa, care uneori a fost incoerenta, a afectat inevitabil eficienta Parchetelor, a Politiei si caracterul unitar al jurisprudentei, conducând nu de putine ori la solutii diferite în cazuri similare, conducând inclusiv la o potentiala aplicare neunitara a legii penale si vulnerabilitati sub aspectul respectarii jurisprudentei CEDO.

* De aceea, din perspectiva stabilitatii, predictibilitatii si coerentei legislative, a eficientei combaterii infractionalitatii de toate tipurile într-un mod structurat logic si coerent, din perspectiva fenomenelor criminologice din societatea româneasca contemporana si a nevoilor de siguranta juridica ale cetatenilor si societatii în ansamblu, precum si a necesitatii protectiei valorilor democratice într-un context în care democratiile sunt supuse unui test de rezistenta atât în interiorul fiecărei tari democratice, cât si în context regional si global se impune o regândire a politicii penale si o "resetare" a demersurilor legislative referitoare la Codul penal si Codul de procedura penala, dar numai pe baza unei analize profunde a evolutiilor legislative descrise mai sus, precum si cu consultarea tuturor actorilor relevanti din cadrul autoritatii judecatoresti, a mediului academic juridic, a profesiilor juridice si a societatii civile.

Context strategic:

* Sistemul judiciar dispune în prezent de trei strategii de baza, construite de Ministerul Justitiei pe baza contributiilor directe ale judecatorilor si procurorilor, trei strategii configurate nu numai cu larga consultare a CSM si a Ministerului Public, ci si potrivit viziunilor si contributiilor directe ale judecatorilor si procurorilor.

* Aceste strategii cuprind obiective si directii de actiune care comporta si o acordare corespunzatoare a politicii

penale, a legislatiei penale.

* Guvernul României a instituit recent un cadru strategic complex, care a fost corelat cu atentie, mai ales din perspectiva relatiei dintre coruptie, criminalitate organizata, infractiune de mediu si limitarea accesului infractorilor la resurse financiare, respectiv: Strategia nationala împotriva criminalitatii organizate (SNICO) 2021-2024, Strategia Nationala Anticoruptie (SNA) 2021-2025, Strategia nationala privind recuperarea creantelor provenite din infractiuni pentru perioada 2021 - 2025 - "Criminalitatea nu este profitabila!"; Strategia de dezvoltare a sistemului judiciar 2022 - 2025.

* Strategiile si planurile de actiune aferente traseaza diverse sarcini diverselor entitati publice relevante si pun în discutie utilitatea mai multor interventii legislative, atât în ceea ce priveste legislatia penala, cât si actele normative speciale. Se pot astfel evalua si configura legislativ de o maniera coerenta si solicitarile privind ajustarea competentelor primite din partea Ministerului Public, inclusiv a DNA si a DIICOT.

În loc de concluzii:

* Se impune o dezbatere realista a celor de mai sus pentru elaborarea unei politici penale reînnoite, aduse la zi din punct de vedere ale coerentei, adresabilitatii din perspectiva axiologica a valorilor societale ce se cer a fi protejate si de eficienta a Justitiei.

* Acest demers nu poate fi doar o "afacere de familie" a Justitiei, ci unul care sa reprezinte un loc în care toti specialistii sa-si poata spune cuvântul, inclusiv cei din societatea civila, cuvântul final urmând sa revina Parlamentului.

* Ministerul Justitiei demareaza acest "nou santier" institutional - legislativ pe baze solide, cu o abordare inclusiv si transparenta fata de societate, cu obiectivul de a elimina toate incoerentele acumulate în ultimii ani în legislatia penala prin interventii necorelate asupra reglementarilor, de a complini toate lipsurile constatate, de a adapta legislatia penala la nevoile prezente si de perspectiva de protejare a cetatenilor si valorilor democratice ale societatii.

* Sectorul public abunda de formate de lucru "cu eficienta dubitabila, care nu ating rezultate palpabile si nu intentionam sa adaugam unul în plus acestui tablou, atelierul de lucru ce va fi organizat de Ministerul Justitiei va fi orientat pragmatic spre eficienta aplicata si va desfasura o activitate efectiva si regulata, cu teluri bine definite si un calendar asumat". Intentia asumata este de a purta acest dialog lucrativ la cel mai înalt nivel de profesionalism, cu accent pe vulnerabilitatile identificate, tendintele înregistrate în jurisprudenta si ultimele evolutii înregistrate în criminologie si victimologie, pentru a putea identifica cele mai bune solutii tehnice.

* Acest demers se înscrie în logica punctelor importante marcate în anul 2022 în procesul de reformare a Justitiei, care trebuie continuate de o maniera coerenta, iar sistemul sa fie periodic adaptat provocarilor punctuale sau structurale întâmpinate. Consideram ca experienta noastra recenta, ce a determinat inclusiv înregistrarea unui bilant pozitiv pentru Justitia româna în plan european, poate fi catalizata pentru atingerea unor reforme suplimentare de substanta pentru sistemul judiciar.

* Încheierea Mecanismului de Cooperare si Verificare cu Comisia Europeana nu este un punct de final al santierului Justitiei, ci unul în care trebuie lansat un santier mai amplu, cu multiple sectiuni si ateliere, pe lângă cel al politicii si legislatiei penale, cum este cel de fata.

* Reconstructia institutionala, inclusiv sub aspectul arhitecturii sistemului judiciar, plecând de la extraordinara provocare a deficitului de judecatori, procurori, grefieri, executori si agenti de probatiune, va face obiectului unui alt asemenea atelier, despre care Ministerul Justitiei în curând.

* Grupul de lucru lansat în prezent va trebui să analizeze sistematic politica penală a statului în raport cu ultimele riscuri și amenințări identificate, pentru a preveni și ameliora consecințele suportate de cetățean. Potrivit Ministerului Justiției, atelierul va reprezenta un moment prielnic pentru a discuta provocările determinate de fenomenul corupției, criminalității organizate, traficului de persoane, traficului de droguri sau infracționalității de mediu, dar și a altor fenomene infracționale care au potențial de cronicizare. Se impune, de asemenea, o abordare strategică de combatere a infracționalității economico-financiare sau a fenomenelor infracționale care au loc în mediul informatic, mai ales a pornografiei infantile. Nu în ultimul rând, "discursurile polarizante și propaganda, atât de prezente în spațiul public, au dus la acutizarea infracțiunilor motivate de ură și discriminare, iar noi avem datoria să răspundem acestor evoluții".

* Tot din această perspectivă, se va evalua, "cu onestitate", modul în care funcționează sistemul de competențe privind efectuarea urmăririi penale instituit prin desființarea Secției pentru Investigarea Infracțiunilor din Justiție (SIJJ) din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

Comunicatul Ministerului Justiției se încheie cu o anexă, care conține lista legilor ce vor intra în dezbatere publică, dar și rapoarte, strategii, doctrine și jurisprudență cu privire la aceste legi.